

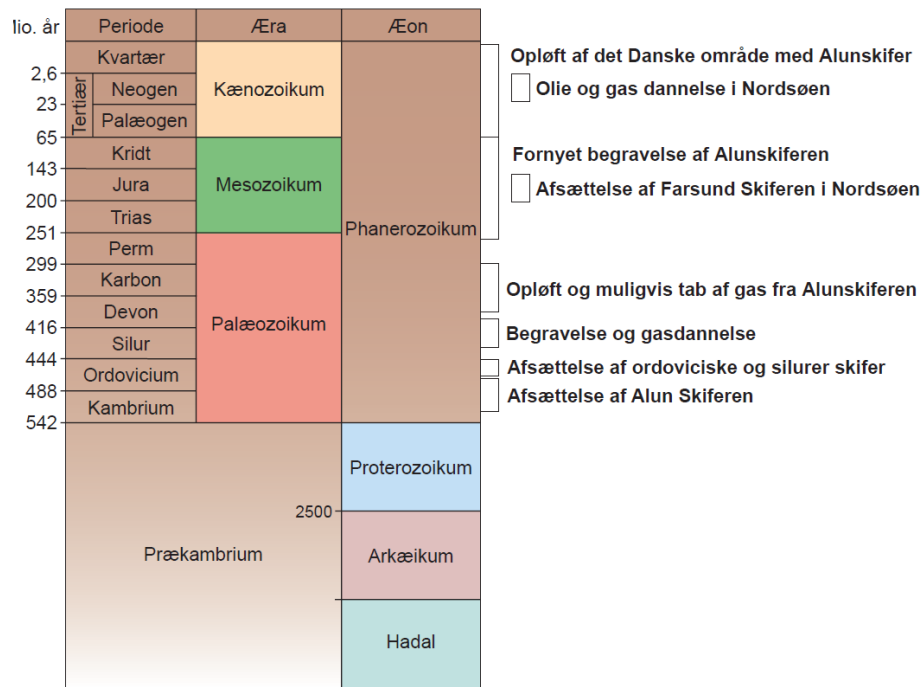
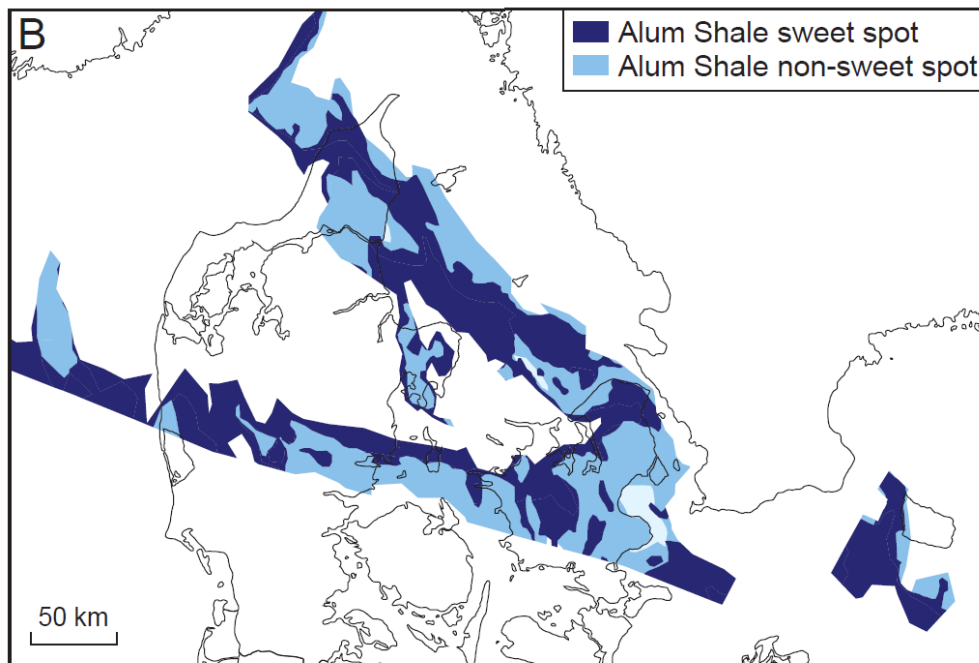

Geologi, vandforbrug, og geologiens betydning for spildevandets kemiske sammensætning

Anders R. Johnsen

Geological Survey of Denmark and Greenland
Danish Ministry of Climate, Energy and Building

Hvor og hvor meget gas?

Teknisk indvindbare resurser:

Onshore: 0 – (71) – 137 mia m³

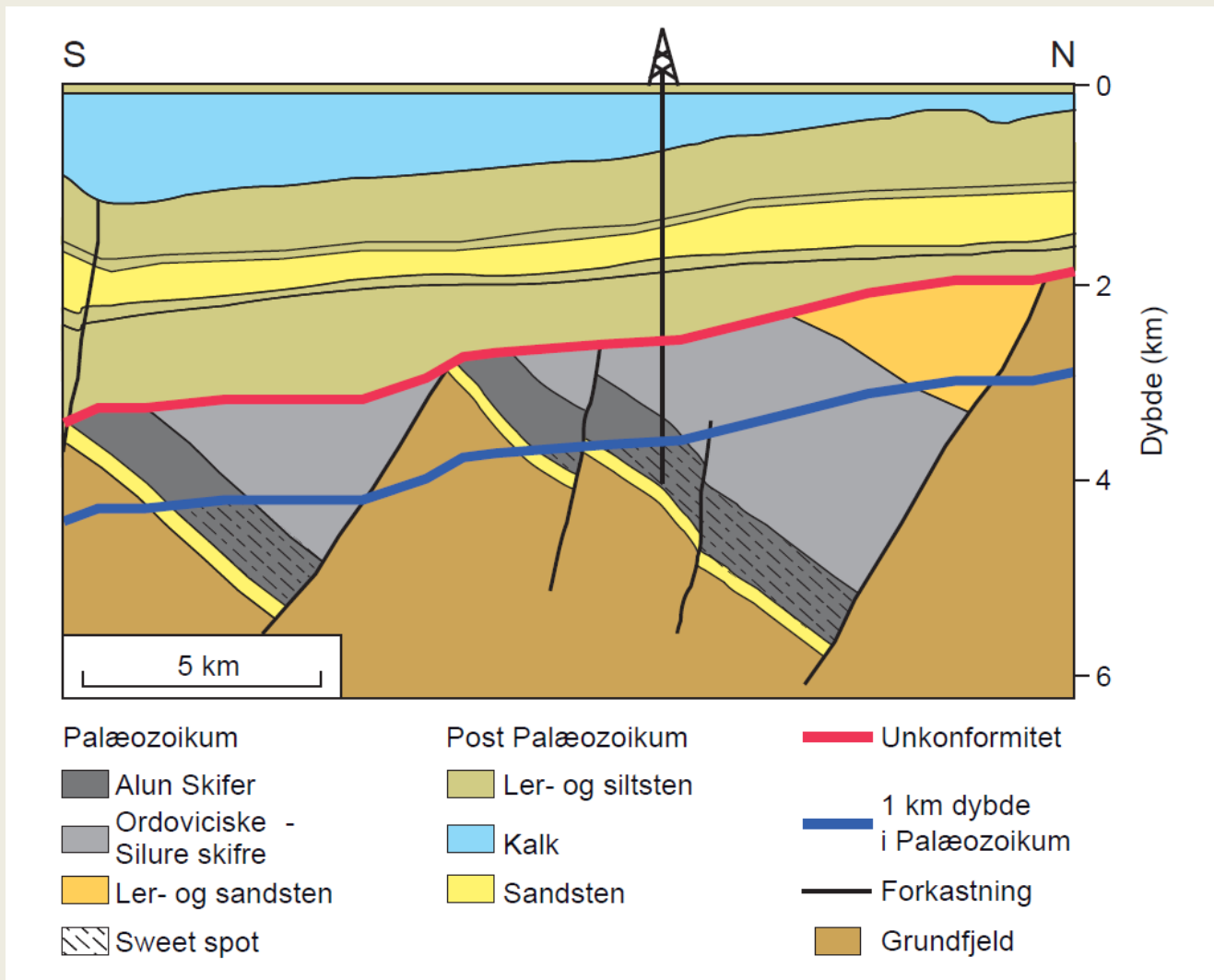
Offshore: 0 – (125) – 240 mia m³

Natural gas liquids+oil: 0

Reference:
 Schovsbo og Nielsen
 Geoviden nr. 1, 2013

Reference:
 Gautier m.fl., 2013
 Undiscovered Gas Resources
 in the Alum Shale, Denmark

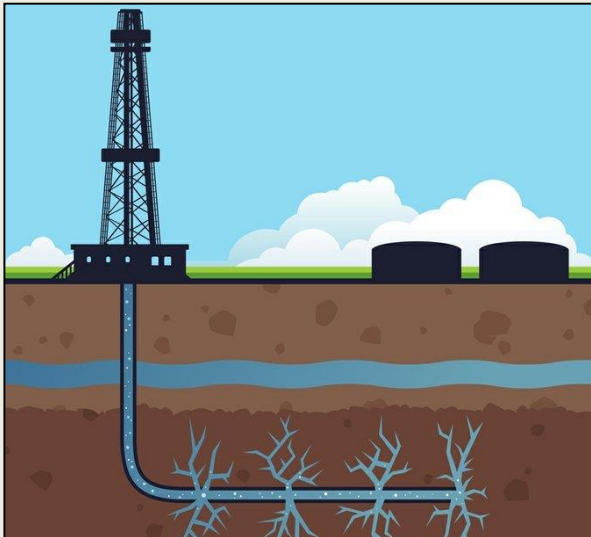
Geologi

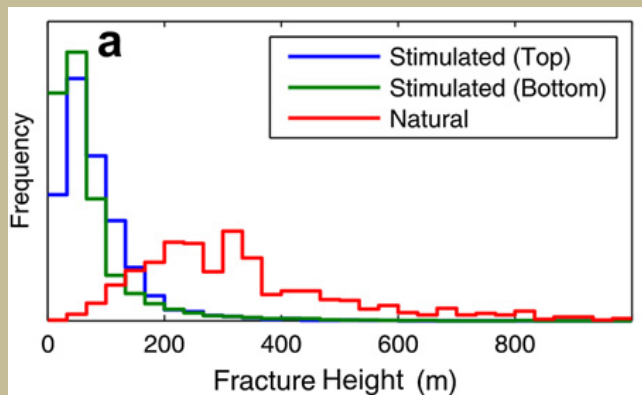
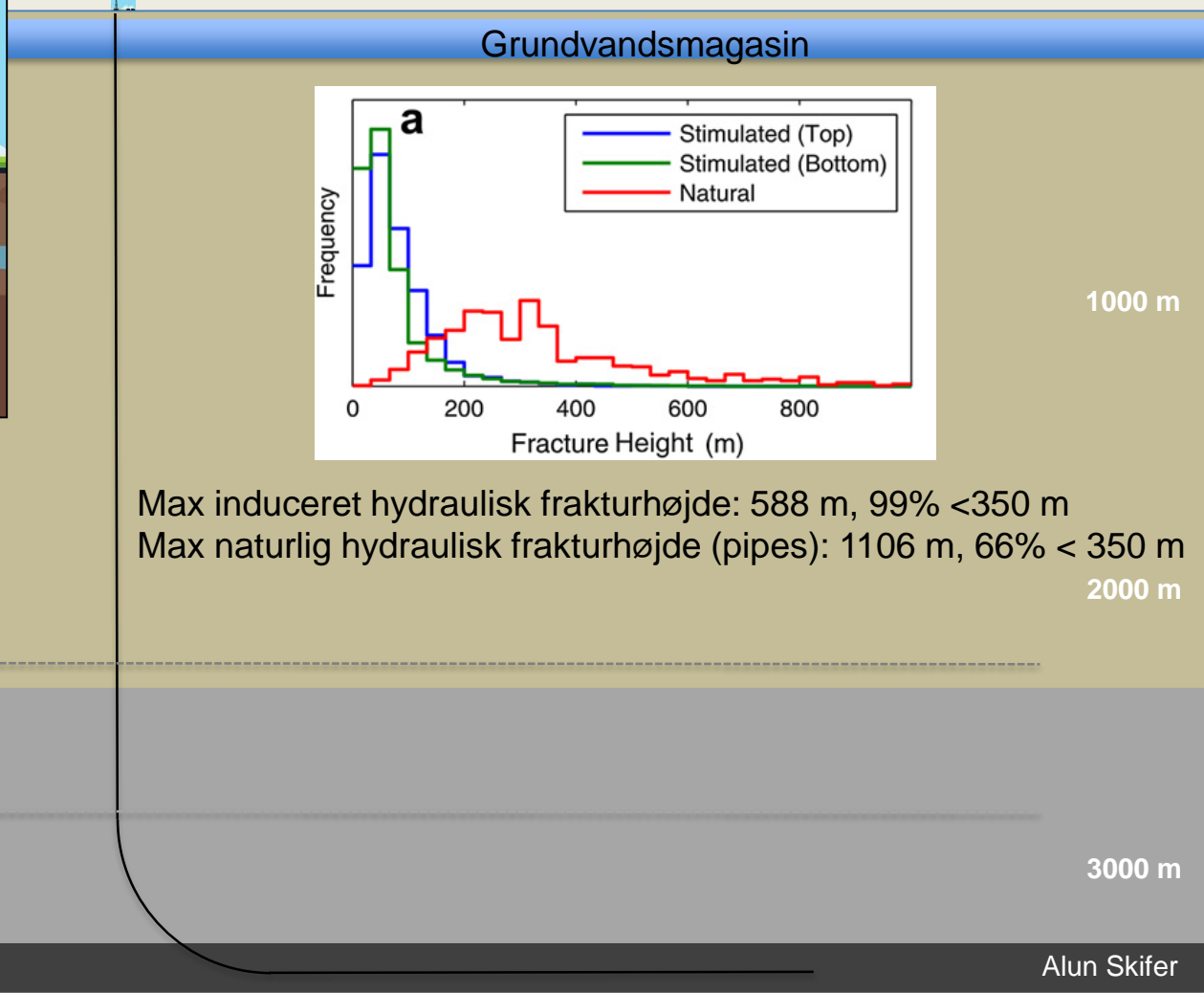
Reference:

Videnskabelig udredning af international viden om skifergas relateret til en dansk kontekst, 2016.

Frakturer

Reference:
www.businessinsider.com/

Max induceret hydraulisk frakturhøjde: 588 m, 99% < 350 m
 Max naturlig hydraulisk frakturhøjde (pipes): 1106 m, 66% < 350 m

Reference:
Davies m.fl., 2012. Hydraulic fractures: How far can they go? doi:10.1016/j.marpetgeo.2012.04.001

Arealinteresser

	Sweetspotområder, brutto	
Sweetspot	6781 km ²	100 %
OSD	2938 km ²	43 %
Byområde	420 km ²	6 %
Natura2000	946 km ²	14 %
Skov	1025 km ²	15 %
Beskyttet natur (§3)	716 km ²	11 %
Kombineret	4763 km ²	70 %

Antal borepadser:

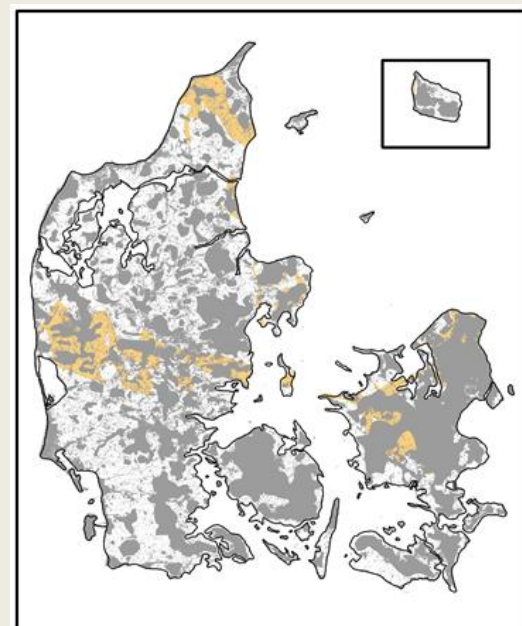
10 brønde per boreplads: 100-400

30 brønde per boreplads: 33-133

Sweetspot, netto USGS:
3200 km²

Dræningsareal per brønd:
0,87 km²

Antal brønde:
1000-4000

Reference:
Videnskabelig udredning af international viden om
skifergas relateret til en dansk kontekst, 2016.

Vandresurser og vandforbrug

Vandforbrug, 18.000 m³/brønd (2.000 til 100.000)

Max sweetspotareal: 3600 brønde → 66 millioner m³ vand

Min sweetspotareal: 1100 brønde → 20 millioner m³ vand

Vandforbrug 0,28 L vand/m³ gas (0,16-0,46)

71 milliarder m³ gas → 20 millioner m³ vand

Grundvandsresurse:	1 milliard m ³ /år
Grundvandsindvinding:	700 millioner m ³ /år
Frakturering:	20-66 millioner m ³

Referencer:

Videnskabelig udredning af international viden om skifergas relateret til en dansk kontekst, 2016.

Kondash A, Vengosh A. 2015. Water footprint of hydraulic fracturing. DOI: 10.1021/acs.es.tlett.5b00211

Formationsvand - salte

US spildevand: 1700-14.300 m³/brønd over 5-10 år

Første 6 måneder: 20-50%
 Formationsvand: 92-96%
 Fraktureringsvæske: 4-8%

Reference:
 Kondash m.fl., 2017
 Sci Tot Environ 574: 314–321
<http://dx.doi.org/10.1016/j.scitotenv.2016.09.069>

Salte i formationsvand i dybe onshore boringer i DK, g/L

Cl⁻	Na⁺	Ca⁺⁺	Mg⁺⁺	K⁺	Br⁻	Sr⁺⁺
102-197	54-96	6-45	1-4	0,25-1,9	0,29-1,39	0,6-1,01

B[*]	Ba⁺⁺	Zn⁺⁺	I⁻	Li⁺
0,035-0,040	0,005-0,06	0,001-0,065	0,006-0,015	0,001-0,022

Reference:
 Laier, T., 2008. Chemistry of Danish saline formation waters relevant for core fluid experiments. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser Rapport 2008/48

Indhold af sporstoffer i modelfraktureringsvæske inkuberet iltfrit med Alun Skifre

Grundstof	Zn	Ni	Cu	Co	As	Mo	Se	Cr	V	Be	Pb	Cd	Hg
Middelværdi (µg/L)	636	589	214	163	120	45	25	22	21	6.6	4.9	3.3	1
Middel/ grænseværdi	0.13	29	0.11	33	12	2.3	2.5	0.44	0.42	0.66	0.49	0.66	1

Grænseværdi:
Drikkevandsbekendtgørelsen (2014) eller anbefalede værdier fra WHO (2011) eller US-EPA (2012).

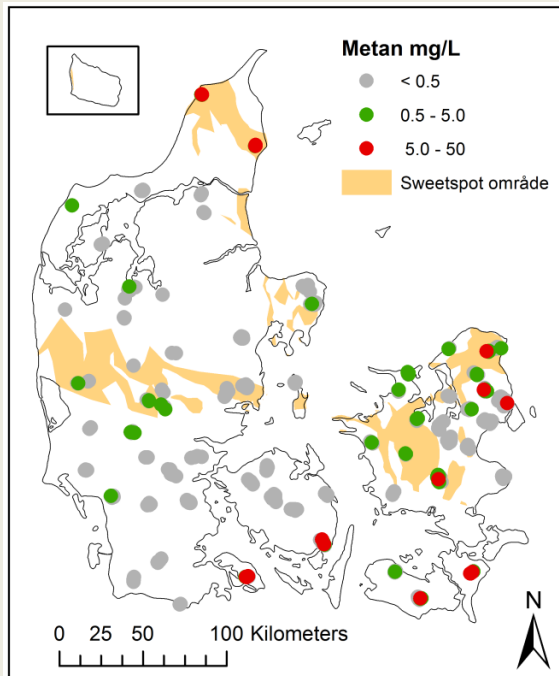
Reference:
Videnskabelig udredning af international viden om skifergas relateret til en dansk kontekst, 2016.

Radioaktive stoffer i Alunskifer

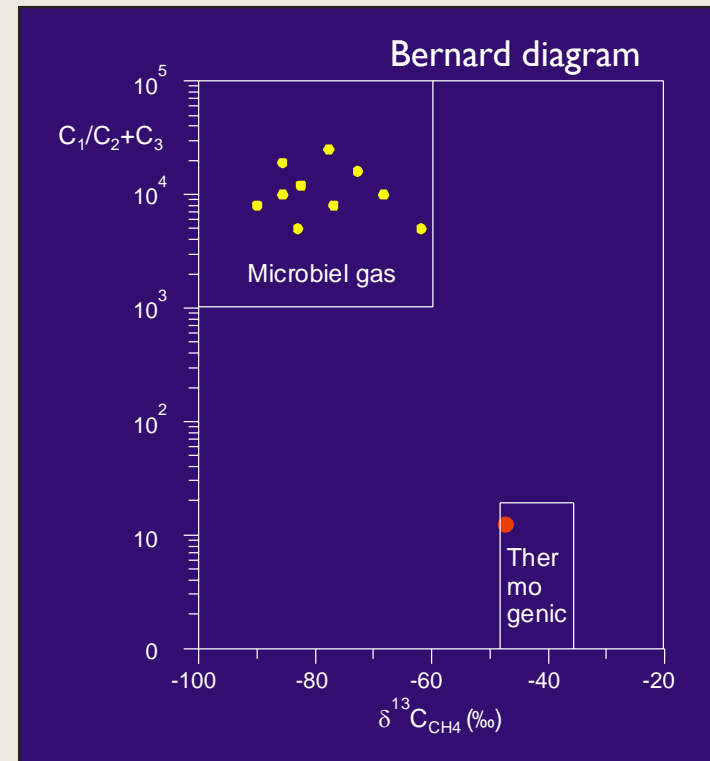
Thorium	13 (8-19) mg/kg	data fra Kattegat
Uran	42 (9-81) mg/kg	data fra Kattegat
Radium	91 (51-118) mg/kg	data fra Bornholm
Radon		

- Afgasning
- Cuttings/perkolat
- Spildevand
- Slam og udfældninger
- Udfældninger på installationer
- Overfladevand
- Grundvand

Metan i grundvand: mikrobielt eller thermogen?

Fund af metan i grundvand 2004-2014 – GRUMO data

Referencer:
 Siegel m.fl., 2015. ES&T 49:4106–4112. doi: 10.1021/es505775c
 Jackson m.fl., 2013. PNAS 110: 11250–11255. doi/10.1073/pnas.1221635110

Basislinjemonitering, basislinjemonitering, basislinjemonitering, basislinjemonitering

6.2. Der bør bestemmes en basislinje for:

- a) kvalitets- og strømningsegenskaber for overfladevand og grundvand
- b) vandkvalitet ved drikkevandsudvindingspunkter
- c) luftkvalitet
- d) jordbundstilstand
- e) tilstedeværelse af metan og andre flygtige organiske forbindelser i vandet
- f) seismicitet
- g) arealanvendelse
- h) biodiversitet
- i) tilstand af infrastruktur og bygninger
- j) bestående brønde og nedlukkede konstruktioner.

KOMMISSIONENS HENSTILLING af 22. januar 2014 om minimumsprincipper for efterforskning og produktion af kulbrinter (såsom skifergas) ved hjælp af hydraulisk højvolumenfrakturering (fracking) (2014/70/EU)